

Miran Možina¹

Uvodnik o Sizifovem delu na zakonu o psihoterapiji

Editorial on Sisyphus' work on the psychotherapy law

Kljub temu, da se je našim prizadevanjem za zakon pridružil tudi Dodo, potem ko se je v enem od poglavij prvega slovenskega priročnika za kliente *Dodo se pogovarja: vodnik po psihoterapiji* (Flajs in Možina, 2022) odločno zavzel za regulacijo psihoterapije kot samostojnega poklica in avtonomne znanstvene vede, našemu Sizifovemu delu žal še ni videti konca. Ste ga morda srečali, ko je v preteklih mesecih hodil po raznih slovenskih mestih in krajih s transparentoma (slika 1)?

Slika 1

Dodo se neutrudno zavzema za zakonsko ureditev psihoterapije kot samostojnega poklica in avtonomne znanstvene vede.

Tako je verjetno deloma tudi njegova zasluga, da je posijal žarek upanja, da se na Ministrstvu za zdravje (MZ) nekaj le premika², ko se je 5. aprila 2023 v medijih

- 1 Mag. Miran Možina, dr. med., psihiater in psihoterapevt, Ljubljanska podružnica Univerze Sigmunda Freuda z Dunaja (SFU Ljubljana), miranmozina.slo@gmail.com
- 2 Da se MZ lahko odzove tudi pozitivno, smo izkusili v začetku leta 2023, ko je minister Danijel Bešič Loredan na prošnjo SKZP podpisal podporo prizadevanjem Evropske zveze za psihoterapijo (EAP) za skupne edukativne standarde psihoterapije. EAP je namreč Evropski komisiji predala dokumentacijo, v kateri se zavzema za vzpostavitev t. i. Skupnih edukativnih okvirov (Common Training Framework – CTF) (Hunt, 2022) za poklic psihoterapevta. Ta proces vključuje oddajo predloga, ki naj bi ga podprlo vsaj devet držav Evropske unije, znotraj njih pa psihoterapevtske organizacije in relevantno ministrstvo.

pojavi izjava dr. Mojce Zvezdane Dernovšek, vodje Sektorja za duševno zdravje in demenco na MZ: »Zakon na področju psihoterapije je napisan, pričakujemo, da bo šel v javno obravnavo v roku 14 dni.« (Pavlin, 2023)

Poleg te so bile objavljene še naslednje izjave Dernovškove: »Ker psihoterapija ni definirana kot zdravstveni poklic, je v tem trenutku psihoterapevte nemogoče vključiti v zdravstveno službo. Psihoterapijo sicer lahko izvajamo tudi klinični psihologi, psihiatri in pedopsihiatri, vendar nas je premalo. V načrtu imamo pilotni projekt, kar pomeni, da bomo v centre za duševno zdravje pripeljali nekaj psihoterapevtov. Ne glede na kritike, da psihoterapevti niso zdravstveni delavci, da nimajo osnovne izobrazbe na področju psihiatrije in medicine, osebno menim, da če delajo v timu s psihiatri in kliničnimi psihologi, je to v redu. Sicer pa, glavno dejstvo je, da nikoli ne bomo imeli dovolj kliničnih psihologov, psihiatrov in pedopsihiatrov, ki bi lahko izvajali še psihoterapijo. To pomeni, da je treba v mrežo spustiti kadre, ki so po profilu samo psihoterapevti. Drugače ne bo šlo.« (prav tam)

Glede šarlatanstva je poudarila, da vsak lahko pribije na zid, da je psihoterapevt in začne sprejemati paciente: »Psihoterapevti lahko opravijo resno šolanje ali pa vikend tečaj. Ampak vi, kot uporabnik, tega ne boste vedeli. Gre za izjemno nevarno situacijo, ki jo je treba nujno urediti. Predlogi zakona so dejansko plod več kot dvajsetletnih prizadevanj. Pri pripravi zakona so bili psihoterapevti zelo aktivni, se strinjajo, da je treba to področje urediti. Predlog zakona, ki ga nameravamo sprejeti že to leto, je dober, rešuje vsa ta vprašanja in regulira poklic.« (prav tam)

V dneh po objavi sem prejel veliko elektronskih sporočil in klicev psihoterapevtskih kolegov in kolegic z vedno istim vprašanjem, ali vem, kakšen predlog bo MZ dalo v javno obravnavo. Odgovarjal sem, da ne vem in da tudi mene zelo zanima. Povedal sem jim tudi, kolikor tega niso vedeli, da sem v zadnjih dveh letih sodeloval v skupini zanesenjakov, ki deluje v okviru Slovenskega združenja za psihoterapijo in svetovanje (SZPS) (<https://www.szps.org/>), in ki je MZ septembra 2022 ponudila svoj vizijo rešitve. Ta je bila že precej podrobno ubesedena na način zakonodajnega gradiva z osnutkom Zakona o psihoterapiji, vendar od takrat do danes še vedno ne vemo, ali MZ sploh podpira z naše strani predlagano smer rešitve, kaj šele, da bi prišlo do kakšnega bolj formaliziranega načina sodelovanja, v sklopu katerega bi lahko sklenili uradni dogovor med MZ in SZPS o uporabi tega besedila kot podlage za pripravo uradnega zakonskega predloga. Tako tudi meni in nikomur v SZPS ni bilo jasno, na kaj se je sklicevala Dernovškova, ko je omenjala, da ima MZ pripravljen dober predlog zakona, pri katerega oblikovanju naj bi bili psihoterapevti zelo aktivni.

Zato je predsednica SZPS, Irena Kosovel, nekaj dni po objavi izjav Dernovškove v pismu MZ opozorila, da SZPS brez sodelovanja svojega predstavnika z MZ in Službo Vlade Republike za zakonodajo ne pristaja na možnost, da bi ministrstvo osnutek zakona SZPS iz septembra 2022 »posvojilo« in posredovalo v nadaljnje postopke priprave in sprejemanja zakona na vladi in v Državnem zboru. Poudarila je tudi, da če so se na MZ odločili za katero drugo od alternativnih možnosti, ki ni zgolj bolj ali manj dosleden prepis predloga SZPS, pa v strokovni in zainteresirani javnosti doma in v tujini nestrpno pričakujemo napovedani Zakon o psihoterapiji, ki ga bomo v danih rokih temeljito preučili in MZ posredovali pripombe in predloge za njegovo izboljšavo. Tudi na to pismo z MZ nismo dobili jasnega odgovora, kaj in kako nameravajo.

Nato pa je sledilo novo presenečenje oz. razočaranje. V četrtek, 20. 4. 2023, je bila na prvem programu slovenskega radia oddaja Studio ob 17h posvečena zakonu o duševnem zdravju in zakonu o psihoterapiji (<https://prvi.rtvlo.si/podcast/studio-ob-1700/87/174952109>). V njej sem poleg Dernovškove, dr. Sanje Cukut Krilić, Juša Škrabana in Andreje Štepec sodeloval tudi jaz, povabljen pa sem bil za komentiranje problematike regulacije psihoterapije. Pričakoval sem, da bo Dernovškova povedala kaj več o gradivu, ki ga je MZ pripravilo in kdaj točno bo poslano v javno obravnavo. Namesto tega pa je izjavila, da je MZ tik pred radijsko oddajo sklenilo, da bo ustanovilo novo delovno skupino, v kateri bodo predstavniki vseh deležnikov, ki se ukvarjajo s področjem psihoterapije³, kar je bilo seveda zame novo razočaranje. To namreč pomeni, da MZ svojega gradiva še ne bo dalo v javno obravnavo, sestava delovne skupine, o kateri sem bil v vabilu za soudeležbo obveščen že naslednji dan, pa pomeni vračanje na mrtvo točko, na kateri smo se znašli že leta 2018.

Marca 2018 je bila namreč v skladu z akcijskim načrtom Resolucije o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 ustanovljena podobna delovna skupina.

3 Poziv MZ za imenovanje predstavnikov, ki bi sodelovali pri pripravi predloga normativne ureditve področja psihoterapije v Sloveniji, je bil 19. 4. 2023 poslan Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ljubljanski podružnici Univerze Sigmunda Freuda v Ljubljani, Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici, Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani, Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, Slovenski krovnici zvezi za psihoterapijo, Združenju psihoterapevtov Slovenije, Združenju zakonskih in družinskih terapevtov Slovenije, Združenju bonding psihoterapevtov Slovenije, Razširjenemu strokovnemu kolegiju za psihiatrijo, Razširjenemu strokovnemu kolegiju za otroško in mladostniško psihiatrijo, Razširjenemu strokovnemu kolegiju za klinično psihologijo, Zbornici kliničnih psihologov Slovenije, Slovenskemu združenju za psihoterapijo in svetovanje, Službi Vlade RS za zakonodajo, Zvezi organizacij pacientov Slovenije, ŠENTu – Slovenskemu združenju za duševno zdravje, Društvo Altri – Odboru za novosti v duševnem zdravju, OZARI SLOVENIJA – Nacionalnemu združenju za kakovost življenja, Društvo Novi Paradoks, Društvo za duševno zdravje in kreativno preživljanje prostega časa »VEZI« in Slovenskemu društvu za skupinsko analizo. Presenetljivo vabilo ni bilo poslano Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in inovacije, ki je bilo poleg Ministrstva za zdravje ter Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti z Resolucijo o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 zadolženo za normativno ureditev psihološke in psihoterapevtske dejavnosti. Urejanje normativnega področja psihoterapije brez predstavnika z ministrstva, pristojnega za področje izobraževanja, je nenavadno in precej neresno.

Njena naloga je bila priprava osnutka zakona o normativni ureditvi psihoterapije in svetovanja v Sloveniji do konca leta 2018, sprejem zakona v parlamentu do konca 2019 in implementacija zakona do konca leta 2020. Nič od tega nismo dočakali, saj je v delovni skupini prišlo do močne razklanosti, o čemer smo v Kairosu že poročali (Možina idr., 2018ab, 2019; Možina idr., 2020).

Že prva srečanja delovne skupine so namreč pokazala, da se zastopniki Združenja psihoterapevtov Slovenije, Zbornice kliničnih psihologov in Razširjenega strokovnega kolegija za psihiatrijo upirajo vsakršnemu delu na oblikovanju zakona, kar je v nadaljnjih štirih srečanjih preraslo v pravo obstrukcijo dela delovne skupine. Jasno pa se je tudi izkazalo, da sta se soočila dva pogleda na način ureditve psihoterapije pri nas, in sicer: ožji medicinski, ki želi psihoterapijo kot metodo dela zapreti v obzidje zdravstva in ohraniti status quo zgolj z večanjem števila kliničnih psihologov, psihiatrov in drugih zdravstvenih delavcev, ki delajo na področju psihiatrije, torej brez zakonske ureditve področja, ter širši, ki prepozna psihoterapijo kot avtonomno znanstveno disciplino in samostojen poklic, ki bi morala biti prisotna v vseh družbenih resorjih (zdravstvo, vzgoja in izobraževanje, socialno varstvo, pravosodje, notranje zadeve, gospodarstvo, turizem, šport).

Ker se glede te polarizacije od takrat do danes ni prav nič spremenilo, je ustanovitev nove delovne skupine v sestavi, kot si jo je zamislilo MZ, še ena nesmiselna in neučinkovita poteza. Taka delovna skupina ne more prispevati nič konstruktivnega, pomeni lahko samo Siziŕovo delo, nadaljnje zavlačevanje in odlaganje reševanja pereče problematike reguliranja psihoterapije. Bomo še enkrat slišali, kako bo MZ po nekaj neplodnih sestankih delovne skupine izmikajoče se ugotovilo, da stroka ni enotna in da dokler ni, si MZ lahko ignorantsko opere roke? Tako kot pri nas tudi v nobeni drugi evropski deŕeli stroka glede reguliranja psihoterapije ni bila, ni in tudi ne bo enotna. In prav je tako, saj so interesi posameznih deleŕnikov vedno različni.

Vse večja enotnost pa bi bila možna na strani uporabnikov, klientov in pacientov, kakorkoli jih ŕe imenujemo, ljudi torej, ki v svojih duševnih stiskah iščejo psihoterapevtsko pomoč in je ne dobijo, saj morajo npr. nanjo v okviru zdravstvenega sistema čakati mesece in leta, v drugih resorjih pa je v okviru javnih mreŕ sploh ni. V tem vidim edino upanje, da se nekaj premakne, in sicer v vse večjih pritiskih in jasnih zahtevah, ki bodo naslovljene na MZ in druga za regulacijo psihoterapije pomembna ministrstva s strani raznih zdruŕenj pacientov in uporabnikov, kot so npr. Društvo DAM, Altra, Œent, Ozara, Novi Paradoks, Vezi idr., pa tudi zdruŕenj pacientov s telesnimi boleznimi (npr. rak, kardiovaskularne in nevrološke bolezni), kjer je oz. naj bi bila psihoterapija pomemben sestavni del rehabilitacije. Upanje mi vzbuja tudi v letu 2022 ustanovljena

Zveza organizacij pacientov Slovenije, ki povezuje vse organizacije pacientov (področje zdravstvenega varstva) in uporabnikov (področje socialnega varstva). Njeno vodstvo si je glede potrebe po ureditvi psihoterapije kot samostojnega poklica na jasnem.

Da bi postali pritiski na MZ in vlado bolj javno prepoznavni, pa bomo morda morali psihoterapevti, ki si prizadevamo za psihoterapijo kot samostojni poklic, skupaj s pacienti in uporabniki, ki nas podpirajo, slediti trenutnemu slovenskemu modnemu trendu ter stopiti na ulice in pred parlament skupaj z Dodom in njegovimi transparenti:

Za skupen klic, za psihoterapijo kot samostojen poklic!!!

Viri

Flajs, T. in Možina, M. (2022). *Dodo se pogovarja: vodnik po psihoterapiji*. SKZP, SFU Ljubljana in Umco.

Hunt, P. (2022). *Submission for a common training framework for the profession of psychotherapist*. European Association for Psychotherapy.

<https://www.skzp.si/wp-content/uploads/2021/04/Submission-for-a-Common-Training-Framework-for-the-Profession-of-Psychotherapist-2020.pdf>

Možina, M. (2022). Uvodnik o Dodu in skupnih dejavnikih v psihoterapiji. *Kairos – Slovenska revija za psihoterapijo*, 16(3-4), 9-15.

Možina, M., Flajs, T., Jerebic, D., Kosovel, I., Kranjc Jakša, U. in Rakovec, P. (2018a). Čas za zakon je dozorel: O novostih glede normativne ureditve psihoterapije in psihosocialnega svetovanja v Sloveniji. *Kairos - Slovenska revija za psihoterapijo*, 12(3-4), 7-39.

Možina, M., Flajs, T., Jerebic, D., Kosovel, I., Kranjc Jakša, U., Milič, A. in Rakovec, P. (2018b). Hrvaška, Malta in Nemčija v letu 2018 sprejele zakone o psihoterapiji: kaj pa Slovenija? *Kairos - Slovenska revija za psihoterapijo*, 12(3-4), 245-272.

Možina, M., Flajs, T., Kress, R., Kosovel, I., Kranjc Jakša, U. in Rakovec, P. (2020). Novi zakoni o psihoterapiji v Evropi: Kako se je zataknila Slovenija?. *Kairos - Slovenska revija za psihoterapijo*, 14(1-2), 377-394.

Pavlin, M. (2023). Konec psihoterapevtskega 'biznisa': zakonska regulacija poklica z licencami. Portal 24ur.com, 5. 4. 2023. <https://www.24ur.com/novice/slovenija-v-stiski/konec-psihoterapevtskega-biznisa-zakonska-regulacija-poklica-z-licencami.html?fbclid=IwARzeHDY9mEt-ZiIWwHCBSxKly6t9g2732UbigitDybCilqt1qjXDzqIGTjc>